

Dokazovanie v občianskom súdnom konaní

Proces dokazovania – pozostáva zo štyroch fáz :

1. Navrhovanie dôkazov
2. Zadovažovanie dôkazov
3. Vykonávanie dôkazov
4. Hodnotenie dôkazov

Priebeh konania

§ 79 ods. 1, 2

*(1) Konanie sa začína na návrh. Návrh má okrem všeobecných náležitostí (§ 42 ods. 3) obsahovať meno, priezvisko, prípadne aj dátum narodenia a telefonický kontakt, bydlisko účastníkov, prípadne ich zástupcov, údaj o štátnom občianstve, **pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností, označenie dôkazov, ktorých sa navrhovateľ dovoľáva**, a musí byť z neho zrejmé, čoho sa navrhovateľ domáha. Ak je účastníkom právnická osoba, návrh musí obsahovať názov alebo obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo, ak je pridelené. Ak je účastníkom zahraničná osoba, k návrhu musí byť pripojený výpis z registra alebo z inej evidencie, do ktorej je zahraničná osoba zapísaná. Ak je účastníkom fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, návrh musí obsahovať obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo, ak je pridelené. Ak je účastníkom štát, návrh musí obsahovať označenie štátu a označenie príslušného štátneho orgánu, ktorý bude za štát konať. Ak sa návrh týka dvojstranných právnych vzťahov medzi žalobcom a žalovaným (§ 90), nazýva sa žalobou.*

(2) Navrhovateľ je povinný k návrhu pripojiť listinné dôkazy, na ktoré sa odvoláva, okrem tých, ktoré nemôže pripojiť bez svojej viny.

Jedným zo spôsobom začatia konania pred občianskoprávnym súdom je podanie návrhu, ktorý sa v sporovom konaní nazýva žalobou. Návrhom sa začína aj konanie, ktoré by inak súd mohol začať aj uznesením o začatí konania. Ustanovenie má všeobecný charakter. Obsahuje náležitosti návrhu na začatie konania a žaloby v rozsahu, ktorý je potom doplnený, najmä ak ide o spory, nesporové veci a iné veci správneho a verejného súdnictva, v jednotlivých ustanoveniach tohto zákona, ale aj takých, ktoré vyplývajú z hmotného práva.

Pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností je pravdivé len podľa tvrdení navrhovateľa (žalobcu). Z toho vyplýva, že do úvahy prichádza len opísanie tých rozhodujúcich skutočností, ktoré sú nimi podľa presvedčenia navrhovateľa alebo žalobcu. Uvedenie týchto skutočností je splnením povinnosti tvrdenia, ktorú však možno priebežne dopĺňať aj v priebehu konania. Označenie dôkazov, ktorých sa navrhovateľ

dovoláva, musí byť v súlade s predpismi o procesnom dokazovaní (svedkovia, listiny, znalecké posudky a iné prípustné dôkazy). **Splnenie dôkaznej povinnosti je predpokladom na to, aby účastník mohol uvažovať o unesení dôkazného bremena.** Ak navrhovateľ nesplní túto povinnosť, súd ho vyzve, aby listinné dôkazy predložil dodatočne (spravidla skôr, než vo veci bude nariadené pojednávanie). Nesplnenie tejto povinnosti však nie je dôvodom na zastavenie konania, lebo nejde o nedostatok podmienky konania ani o vadu návrhu, okrem prípadu, kde je to výslovne uvedené v zákone (napríklad § 186 ods. 2).

§ 100 ods. 1

Len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Pritom sa usiluje predovšetkým o to, aby sa spor vyriešil zmierne a aby konanie pôsobilo výchovne. Počas konania môže súd účastníkom uviesť, ako sa na základe doteraz tvrdených a preukazovaných skutočností javí právne posúdenie veci.

Komentár k § 100

Ustanovenie vyjadruje zásadu oficiality, hospodárnosti a jednotnosti konania.

Počas konania môže súd účastníkom uviesť, ako sa na základe doteraz tvrdených a preukazovaných skutočností javí právne posúdenie veci. Toto ustanovenie si vyžaduje hlbší rozbor.

Najprv treba uviesť, že táto možnosť (povinnosť) súdu je osobitným prípadom tzv. manudukčnej povinnosti súdu, ktorej všeobecným prejavom je § 5, ale aj iné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 43 ods. 1).

Z textu je zrejmé, že súd tak môže, ale nemusí urobiť. Známy problém súvisiaci s pojmi "môže" a "musí" by sa v tomto prípade nemal prejavovať v tom, že súd by tak mal urobiť v každom prípade. Z toho vyplýva, že ak súd pred skončením dokazovania a záverečnými prednesmi účastníkov nemá úplne jasno v právnom posúdení veci, nemusí sa k tomu vyjadrovať. Tento osobitný prípad plnenia poučovacej povinnosti by sa teda mal od súdu vyžadovať len vo veci, v ktorej právne posúdenie veci je také, že sa súd od neho v rozhodnutí o veci samej neodchýli, resp. sa odchýli len v nepodstatnom rozsahu.

Oznámenie právneho posúdenia veci by sa v žiadnom prípade nemalo uvádzať, ak by jeho obsah bol v podstatných črtách totožný s právnym posúdením predloženým súdu účastníkmi konania alebo vedľajšími účastníkmi. V takej procesnej situácii by to znamenalo porušenie nestrannosti súdu a bol by to dôvod na námietku zaujatosti. Navyše, v takej situácii by ani nemohlo dôjsť, ako sa to uvádza v dôvodovej správe, k prekvapivému rozhodnutiu, lebo by išlo len o rozhodnutie vo veci samej, ktoré účastníci mohli očakávať, resp. predpokladať. Preto, ak vôbec, by súd mal účastníkov informovať o

vlastnom právnom posúdení, ktoré by bolo úplne alebo podstatne odlišné od toho, ktoré predniesli v priebehu konania účastníci konania, resp. vedľajší účastníci.

Ako sa uvádza v ustanovení, právne posúdenie by si mal súd vytvoriť na základe doteraz tvrdených a preukazovaných skutočností. Ako si však súd môže vytvoriť právne posúdenie na základe tvrdených, teda nepreukázaných skutočností alebo len na základe preukazovaných skutočností, zostáva otvorenou otázkou. Z toho, čo tvorí základ súdneho rozhodnutia vo veci samej, je očividné, že právne posúdenie možno vykonať len na základe zistení, t.j. poznatkov ako výsledkov dokazovania. To však súčasne znamená, že právne posúdenie možno až po skončení dokazovania tak, ako to predpokladá § 118 ods. 4, hoci z jeho textu vyplýva, že ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením súd vyzve účastníkov, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci a až potom súd uznesením vyhlási dokazovanie za skončené. Správne by bolo, aby pred záverečnými návrhmi účastníkov bolo dokazovanie vyhlásené za skončené a aby sa v ňom pokračovalo len vtedy, ak potreba doplniť dokazovanie vyplynie z týchto záverečných návrhov.

Zákon uvádza, že právne posúdenie sa oznámi v priebehu konania. V priebehu konania znamená aj na prvom pojednávaní, pred skončením dokazovania. Vzniká však riziko, že ak sa tak stane pred skončením dokazovania a dôjde k zmene skutkového základu, môže to viesť aj k zmene pôvodne prezentovaného právneho posúdenia. Musí v takej situácii súd modifikovať svoje právne posúdenie alebo stačí, ak také právne posúdenie oznámil účastníkom v štádiu konania, v ktorom toto posúdenie malo oporu v tvrdených alebo preukazovaných skutočnostiach, ale v konečnom dôsledku ju po vykonaní všetkých potrebných dôkazov stratilo?

V dôvodovej správe sa ako príklad správneho postupu podľa tohto procesného pravidla uvádza situácia, v ktorej je uplatnený nárok prekludovaný. "Súd by postupoval správne, ak by pri námietke žalovaného o preklúzii žalobcu vyzval, aby sa vyjadril, prečo nesúhlasí s touto námietkou, a aby sa vyjadril k začiatku plynutia prekluzívnej doby, jej dĺžky trvania a oneskorenosti uplatnenia nároku." Ihneď treba uviesť, že v takom prípade by sa vlastne uplatnil nedostatok žalovateľnosti, ku ktorému patrí preklúzia a na ktorý súd prihliada ex offio (taký nárok nemožno uplatniť oneskorene, lebo zanikol, oneskorene možno uplatniť len premlčaný nárok, čo je otázka dôvodnosti žaloby). Tento nedostatok žalovateľnosti by bol žalobcovi známy a len ťažko si možno predstaviť, v čom by bol rozsudok zamietajúci žalobu pre nežalovateľnosť nároku prekvapivý alebo šokujúci. Postup súdu uvedený v dôvodovej správe by však nebol oznámením právneho posúdenia, ale pokusom súdu viesť účastníkov k zmierlivému vyriešeniu sporu, k úspore trov a pod.

Ak aj pripustíme, že súd by mohol informovať účastníkov konania o takom právnom posúdení, ktoré by sa úplne odlišovalo od právneho posúdenia predloženého účastníkmi konania (žalobcom a žalovaným), potom vzniká otázka, ako by mali alebo mohli postupovať účastníci konania. Mali by presviedčať súd o "ich" právnom posúdení

alebo ďalší postup prispôbiť, ak by na to zostal čas, právnemu posúdeniu súdu alebo len očakávať rozsudok vo veci samej?

Ďalšou, nie menej významnou otázkou je problém prípadnej zodpovednosti súdu za právne posúdenie, ktoré by viedlo k zvýšeniu trov konania, ale v konečnom dôsledku, na základe výsledku opravného konania, by sa ukázalo ako nesprávne. Zodpovedal by súd za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom podľa § 9 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov? Podľa tohto ustanovenia štát zodpovedá za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom. Za nesprávny úradný postup sa považuje aj iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb, za ktorý by sa mohlo považovať aj nesprávne právne posúdenie vykonané súdom pred vynesením rozsudku vedúce k zvýšeným trovám a iným nákladom, napríklad k zmene zvoleného advokáta a pod.

Z uvedeného vyplýva, že súd by mal uviesť právne posúdenie predmetu súdnej ochrany len v spore, za predpokladu, že toto právne posúdenie je úplne alebo podstatne odlišné od právnych názorov a posúdení predložených účastníkmi konania alebo vedľajšími účastníkmi. Formulácia právneho posúdenia by sa mala obmedziť na to, že zistenia získané procesným dokazovaním, podľa názoru súdu, ukazujú, že patria pod hypotézu inej právnej normy alebo iných právnych noriem, než boli uvádzané účastníkmi konania, resp. vedľajšími účastníkmi, a preto aj na výklad a použitie inej dispozície alebo sankcie právnej normy alebo viacerých právnych noriem. Po uvedení takého poučenia by mal súd účastníkom v primeranej lehote umožniť uvážiť ich procesné stanoviská a až po ich prednesení by mal rozhodnúť vo veci samej.

Príprava pojednávania

§ 114

(1) Ak súd neodmietol návrh z procesných dôvodov alebo nerozhodol o zastavení konania podľa tohto zákona alebo osobitného predpisu, 13) pojednávanie pripraví tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní.

(2) V rámci prípravy pojednávania súd doručí návrh na začatie konania (žalobu) odporcovi (žalovanému) spolu s rovnopisom a prílohami návrhu do vlastných rúk a poučí účastníkov podľa § 120 ods. 4. Vyjadrenie odporcu súd bezodkladne odošle navrhovateľovi.

(3) Ak to povaha veci alebo okolnosti prípadu vyžadujú, môže súd s výnimkou vecí podľa § 120 ods. 2 a § 153b ods. 5 uložiť odporcovi uznesením, aby sa k veci písomne vyjadril a v prípade, že uplatnený nárok v celom rozsahu neuzná, uviedol vo vyjadrení rozhodujúce skutočnosti na svoju obranu, pripojil listiny, na ktoré sa odvoláva, a označil dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Na podanie vyjadrenia určí súd lehotu.

(4) Uznesenie podľa odseku 3 sa doručí odporcovi do vlastných rúk. Náhradné doručenie je vylúčené; to neplatí, ak ide o doručovanie právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, a spor sa týka jej podnikateľskej činnosti.

(5) Ak odporca bez vážneho dôvodu nesplní povinnosť uloženú uznesením vydaným podľa odseku 3, môže súd bez nariadenia pojednávania rozhodnúť o návrhu rozsudkom pre zmeškanie podľa § 153b; o tomto následku musí byť odporca poučený. Ustanovenia § 153b ods. 1 a ods. 2 písm. a) a c) sa nepoužijú.

(6) Ak odporca z ospravedlniteľných dôvodov zmešká lehotu na podanie vyjadrenia podľa odseku 3, môže do nadobudnutia právoplatnosti rozsudku podať návrh na jeho zrušenie spolu s vyjadrením a návrhom na odpustenie zmeškania lehoty na podanie vyjadrenia. Ak súd, ktorý rozsudok pre zmeškanie vydal, návrhu vyhovie, rozsudok uznesením zruší a začne vo veci opäť konať.

Komentár k § 114

1. Súd nie je povinný pripravovať pojednávanie, ak odmietol návrh z procesných dôvodov (§ 43) alebo rozhodol o zastavení konania pre neprípustnosť (nedostatok procesnej podmienky) alebo pre nezaplatenie súdneho poplatku. Táto povinnosť vzniká opäť, ak nedošlo k právoplatnému odmietnutiu návrhu alebo k zastaveniu konania. **Pravidlo, podľa ktorého by sa malo o veci rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní, má programový charakter a vyjadruje skôr optimálnu predstavu zákonodarcu o tom, aký výsledok by malo mať prvé pojednávanie vo veci samej, než to, aká je procesná realita.** Význam tohto programového ustanovenia však vidíme v tom, že také pravidlo zvyrazňuje dôležitosť procesne efektívnej prípravy pojednávania vo veci samej.

2. Súd doručí odporcovi žalobu (návrh na začatie konania) s prílohami, poučí ho o povinnosti predložiť alebo označiť všetky dôkazy a skutočnosti najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie, a vo veciach, v ktorých sa nenariaďuje pojednávanie, najneskôr do vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej, pretože na dôkazy a skutočnosti predložené a označené neskôr súd neprihliada. Zároveň sa ustanovuje povinnosť súdu odoslať navrhovateľovi vyjadrenie odporcu k návrhu na začatie konania (žalobe) bez zbytočného odkladu po tom, čo bude toto vyjadrenie doručené súdu.

Ak to povaha veci alebo okolnosti prípadu vyžadujú, súd odporcovi súčasne uloží, aby sa písomne vyjadril a buď

- uznal uplatnený nárok (zrejme len v sporovom konaní), alebo
- ak neuzná nárok alebo toto uznanie nároku neprichádza do úvahy, uviedol vo vyjadrení rozhodujúce skutočnosti na svoju obranu, pripojil listiny, na ktoré sa odvoláva, a označil dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Uznesenie o príprave pojednávania **sa musí odporcovi doručiť do vlastných rúk. Náhradné doručenie je zásadne vylúčené.** To neplatí v prípade, ak ide o doručovanie právnickej osobe (bez ohľadu na to, či je podnikateľom, alebo nie, a bez ohľadu na to, či sa

spor týka podnikateľskej činnosti). Náhradné doručenie je možné aj vtedy, ak ide o doručovanie fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, a zároveň sa spor týka jej podnikateľskej činnosti. Z uvedeného vyplýva, že **náhradné doručenie je vylúčené u fyzických osôb, ktoré nie sú podnikateľmi, a u fyzických osôb, ktoré sú síce podnikateľmi, ale spor sa netýka ich podnikateľskej činnosti.**

Z odseku 2 i.f. vyplýva, že **súd by mal v rámci prípravy pojednávania poučiť o povinnosti predložiť alebo označiť dôkazy a skutočnosti v zákonom určenej lehote nielen odporcu, ale aj navrhovateľa** ("... poučí účastníkov ..."). Z toho vyplýva, že v rámci prípravy pojednávania súd žiada aj žalobcu (navrhovateľa) o splnenie zákonnej povinnosti, ktorej ustanovenie má zabrániť vzniku zbytočných prieťahov v konaní z dôvodu oneskoreného alebo zámerne dodatočného navrhovania a predkladania dôkazných prostriedkov.

So zreteľom na § 1 a na princíp materiálnej ochrany zákonnosti v občianskom súdnom konaní sa vynára otázka, ako vykladať pravidlo, podľa ktorého súd na neskôr predložené alebo označené dôkazy a skutočnosti neprihliada (§ 120 ods. 4). Na odvrátenie týchto dôsledkov **stačí, ak účastník len označí dôkazný prostriedok, nemusí ho aj predložiť.** Treba však zdôrazniť, že ustanovené limity na predloženie alebo označenie dôkazov a skutočností sa vzťahujú len na konanie pred súdom prvého stupňa, a napriek jasnej formulácii je zřejmé, že **účastník môže predložiť alebo označiť dôkazy a skutočnosti za splnenia predpokladov uvedených v § 205a (porovnaj aj § 120 ods. 4), t.j. v odvolacom konaní ako súčasť dôvodov odvolania.**

3. Vzniká však otázka, či do prípravy pojednávania možno zahrnúť aj procesnú možnosť rozhodovania kontumačným rozsudkom pre porušenie povinnosti spojenej len s prípravou pojednávania. V tomto ustanovení sa pojem povinnosť používa v jednotnom čísle, čo by znamenalo, že súd vydá kontumačný rozsudok aj vtedy, ak sa účastník nevyjadrí k nariadeniu pojednávania alebo k uznaniu nároku, inak povedané, ak nesplní niektorú z čiastkových povinností, ktoré sú obsahom uznesenia podľa § 114 ods. 3 OSP. Vec komplikuje možnosť zrušiť taký rozsudok, ak sa na strane odporcu zistia ospravedlniteľné dôvody. Ospravedlniteľné dôvody sú príliš neurčitým pojmom na procesnú obranu proti rozsudku. Vynára sa totiž otázka, aký bude postup odvolacieho súdu, ak účastník podá proti takému rozsudku odvolanie a nenavrhne jeho zrušenie z ospravedlniteľných dôvodov, pričom sa preukáže aj také dôvody. Nie je však jasné, aké iné dôvody bude môcť účastník uplatňovať, ak vezmeme do úvahy § 202 ods. 1.

4. Postup podľa § 114 ods. 3 je vylúčený vo veciach podľa § 120 ods. 2 a § 153b ods. 5, t.j. v tých veciach, ktoré vylučujú vydanie rozsudku pre zmeškanie a sú súčasťou nesporevej agendy.

5. Súd v rámci prípravy pojednávania preskúma z úradnej povinnosti splnenie všetkých procesných podmienok, preskúma predpoklady žalovateľnosti (zánik nároku preklúziou) a predbežne preskúma aj predpoklady dôvodnosti návrhu. Z toho vyplývajú pomerne

rozsiahle povinnosti súdu, ktoré súvisia s materiálnym chápaním základného práva na súdnu ochranu, ktoré sa prejavuje vo vyjadrení účelu Občianskeho súdneho poriadku (§ 1). Príprava pojednávania po doručení vyjadrenia odporcu (žalovaného), prípadne po tom, čo je odporca bez vážnych dôvodov pasívny, môže vyústiť, ak súd nevydá rozhodnutie podľa § 114 ods. 1, do:

- nariadenia pojednávania,
- vynesenia rozsudku pre zmeškanie,
- rozhodnutia vo veci samej podľa § 115a bez nariadenia pojednávania,
- predloženia veci na postup podľa § 15, resp. § 16 ods. 1.

Pojednávanie

§ 118

(1) Po začatí pojednávania účastníci prednesú alebo doplnia svoje návrhy a predseda senátu alebo samosudca oznámi výsledky prípravy pojednávania.

(2) Po vykonaní úkonov podľa odseku 1 predseda senátu alebo samosudca podľa doterajších výsledkov konania uvedie, ktoré právne významné skutkové tvrdenia účastníkov je možné považovať za zhodné, ktoré právne významné skutkové tvrdenia zostali sporné a ktoré z navrhnutých dôkazov budú vykonané a ktoré dôkazy súd nevykoná, aj keď ich účastníci navrhli.

(3) Ďalší priebeh pojednávania určuje predseda senátu alebo samosudca.

(4) Ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením súd vyzve účastníkov, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Na záver súd uznesením vyhlási dokazovanie za skončené.

Komentár k § 118

Veľmi dôležitú časť súdneho konania tvorí pojednávanie. Okrem iného sa na pojednávaní vykonávajú dôkazy, ktoré vezme súd do úvahy pri ich hodnotení. Dôkazy, ktoré neboli vykonané na pojednávaní, súd môže vziať do úvahy iba výnimočne (napr. § 39).

Vzhľadom na významné procesné dôsledky začatia pojednávania bude dôležité určiť, kedy sa pojednávanie začalo a kedy súd začal konať vo veci samej.

Pojednávanie je začaté otvorením pojednávania predsedom senátu (samosudcom), ktorý pri jeho otvorení oboznámi účastníkov s predmetom konania.

Pojednávanie vo veci samej sa začína výzvou účastníkov, aby predniesli svoje návrhy.

Začatie pojednávania má napríklad tieto dôsledky:

- odporca má právo vyjadriť sa k späťvzatiu návrhu na začatie konania (§ 96),

- ak začal súd konať vo veci samej, nemôže vec bez námietky účastníka postúpiť inému súdu z dôvodu miestnej nepríslušnosti (§ 105 ods. 1).

Ustanovenie § 118 ods. 1 upravuje začiatok pojednávania tak, že účastníci majú právo predniesť alebo doplniť návrhy. Z dôvodu predvídateľnosti postupu súdu, a tým aj posilnenia práva na spravodlivé súdne konanie, zákon upravuje postup sudcu vo vzťahu k nesporným skutočnostiam a vo vzťahu k sporným skutočnostiam. Sudca oboznámi účastníkov konania o rozsahu dokazovania, ktoré mieni vykonať. Po prednesení alebo doplnení návrhu predseda senátu alebo samosudca podľa doterajších výsledkov uvedie, ktoré

- právne významné skutkové tvrdenia účastníkov možno považovať za zhodné,
- právne významné skutkové tvrdenia zostali sporné,
- z navrhnutých dôkazov budú vykonané a
- dôkazy súd nevykoná, aj keď ich účastníci navrhli.

Účastníkom nemôže byť odňaté právo zhrnúť svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Ak sa pojednávanie neodročuje, na uplatnenie tohto práva súd vyzve účastníkov pred skončením pojednávania. Na záver pojednávania, ktoré sa neodročuje, súd uznesením vyhlási dokazovanie za skončené. Na dôkazy a skutočnosti predložené a označené neskôr súd neprihliada. Pozri § 120 ods. 4.

§ 118a

(1) Vo veciach ochrany osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, vo veciach ochrany podľa predpisov o masovokomunikačných prostriedkoch, v sporoch vyvolaných alebo súvisiacich s konkurzom a reštrukturalizáciou, o základe veci v sporoch o ochranu hospodárskej súťaže, o základe veci v sporoch o ochranu práv porušených alebo ohrozených nekalým súťažným konaním, o základe veci v sporoch z porušenia alebo ohrozenia práva na obchodné tajomstvo sú účastníci povinní opísať rozhodujúce skutočnosti o veci samej a označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení najneskôr do skončenia prvého pojednávania; to neplatí, ak neboli splnené podmienky na vykonanie prvého pojednávania a došlo k jeho odročeniu (§ 101 ods. 2).

(2) Na neskôr predložené a označené skutočnosti a dôkazy súd neprihliada; to neplatí, ak ide o skutočnosti alebo dôkazy, ktoré vyšli najavo po prvom pojednávaní, ktoré účastník nemohol bez svojej viny včas uviesť a ktorými má byť spochybnená vierohodnosť vykonaných dôkazných prostriedkov.

(3) O povinnostiach podľa odseku 1 a o následkoch ich nesplnenia musia byť účastníci poučení najneskôr v predvolaní na prvé pojednávanie vo veci.

Komentár k § 118a

Novela (zákon č. 384/2008 Z.z.) zaviedla prísnejšiu koncentračnú zásadu, ako je obsiahnutá v ustanovení § 120 ods. 4 v taxatívne vymenovaných súdnych konaniach.

Zatiaľ čo koncentrácia podľa § 120 ods. 4 sa týka predkladania a označovania dôkazov a rozhodujúcich skutočností do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie podľa § 118 ods. 4, koncentrácia podľa § 118a sa vzťahuje na opísanie rozhodujúcich skutočností o veci samej účastníkmi konania a na označenie dôkazov na preukázanie svojich tvrdení najneskôr do skončenia prvého pojednávania. Na neskôr predložené a označené skutočnosti a dôkazy súd neprihliada. Cieľom zavedenia koncentračnej zásady je urýchliť priebeh súdneho konania, odstrániť zbytočné prietahy pri súčasnom dodržaní základného práva účastníkov konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Koncentrácia sa vzťahuje na tieto súdne konania:

a) konanie vo veciach ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ,

b) konanie vo veciach ochrany podľa predpisov o masovokomunikačných prostriedkoch [§ 21 ods. 10 zákona č. 308/2000 Z.z. o vysielaní a retransmisii v znení neskorších predpisov, § 10 zákona č. 167/2008 Z.z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve (tlačový zákon)],

c) v sporoch vyvolaných alebo súvisiacich s konkurzom a reštrukturalizáciou podľa zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii (konanie o vylučovacej žalobe, konanie o žalobe o určenie právneho dôvodu, vymáhateľnosti, výšky, poradia, zabezpečenia zabezpečovacím právom alebo poradia zabezpečovacieho práva popretej pohľadávky, konanie o odporovacej žalobe, konanie o žalobe na určenie neúčinnosti reštrukturalizačného plánu),

d) o základe veci v sporoch o ochranu hospodárskej súťaže podľa § 42 zákona č. 136/2001 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže (základom veci je rozhodnutie o tom, či došlo alebo nedošlo k nedovolenému obmedzovaniu hospodárskej súťaže; skutočnosti a dôkazy týkajúce sa uloženia povinnosti na zdržanie sa konania obmedzujúceho hospodársku súťaž alebo odstránenie protiprávneho stavu možno predkladať až do vyhlásenia uznesenia o skončení dokazovania podľa § 118 ods. 4 OSP),

e) o základe veci v sporoch o ochranu práv porušených alebo ohrozených nekalým súťažným konaním podľa § 44 a nasl. OBZ (základom veci je rozhodnutie o tom, či došlo alebo nedošlo k porušeniu alebo ohrozeniu práv žalobcu nekalým súťažným konaním; skutočnosti a dôkazy týkajúce sa uloženia povinnosti zdržať sa konania majúceho znaky nekalého súťažného konania a odstránenie závadného stavu, prípadne nároku na primerané finančné zadostučinenie, náhrady škody a vydania bezdôvodného obohatenia možno predkladať až do vyhlásenia uznesenia o skončení dokazovania podľa § 118 ods. 4 OSP),

f) o základe veci v sporoch z porušenia alebo ohrozenia práva na obchodné tajomstvo podľa § 17 a nasl. OBZ (základom veci je rozhodnutie o tom, či došlo alebo nedošlo k porušeniu alebo ohrozeniu práva žalobcu na obchodné tajomstvo; skutočnosti a dôkazy týkajúce sa uloženia povinnosti zdržať sa konania majúceho znaky nekalého súťažného konania a odstránenie závadného stavu, prípadne nároku na primerané finančné zadostučinenie, náhrady škody a vydania bezdôvodného obohatenia možno predkladať až do vyhlásenia uznesenia o skončení dokazovania podľa § 118 ods. 4 OSP).

O povinnostiach vyplývajúcich z koncentračnej zásady podľa § 118a a o následkoch ich nesplnenia musia byť účastníci poučení najneskôr v predvolaní na prvé pojednávanie vo veci. Koncentrácia podľa § 118a sa neuplatní, ak neboli splnené podmienky na vykonanie prvého pojednávania (napr. účastníci konania neboli poučení najneskôr v predvolaní na prvé pojednávanie vo veci o povinnosti opísať rozhodujúce skutočnosti o veci samej a označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení najneskôr do skončenia prvého pojednávania a o následkoch nesplnenia tejto povinnosti) a došlo k jeho odročeniu. V takom prípade sa koncentrácia uplatní až na odročenom pojednávaní. Následky koncentračnej zásady podľa § 118a (na skutočnosti a dôkazy predložené a označené neskôr ako na prvom pojednávaní súd neprihliada) sa neuplatnia ani v prípade, ak ide o skutočnosti alebo dôkazy, ktoré vyšli najavo po prvom pojednávaní, ktoré účastník nemohol bez svojej viny včas uviesť a ktorými má byť spochybnená vierohodnosť vykonaných dôkazných prostriedkov.

Dokazovanie - § 120 - § 136 OSP

Dôkazná povinnosť

§ 120

(1) Účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Súd rozhodne, ktoré z označených dôkazov vykoná. Súd môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci.

(2) Vo veciach, v ktorých konanie možno začať aj bez návrhu, ako aj v konaniach o povolenie uzavrieť manželstvo, o určenie a zapretie rodičovstva, o osvojiteľnosti, o osvojenie, vo veciach obchodného registra a v konaniach o niektorých otázkach obchodných spoločností a družstiev (§ 200e) súd je povinný vykonať ďalšie dôkazy potrebné na zistenie skutkového stavu, hoci ich účastníci nenavrhlí.

(3) Ak nejde o veci uvedené v odseku 2, súd si môže osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov.

(4) Súd je povinný okrem vecí podľa odseku 2 poučiť účastníkov, že všetky dôkazy musia predložiť alebo označiť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie a vo veciach, v ktorých sa nenariaďuje pojednávanie (§ 115a) najneskôr do vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej, pretože na dôkazy predložené a označené neskôr súd neprihliada. Skutočnosti a dôkazy uplatnené neskôr sú odvolacím dôvodom len za podmienok uvedených v § 205a.

§ 121

Netreba dokazovať skutočnosti všeobecne známe alebo známe súdu z jeho činnosti, ako aj právne predpisy uverejnené alebo oznámené v Zbierke zákonov Slovenskej republiky a právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskych spoločenských a v Úradnom vestníku Európskej únie.

Navrhovanie dôkazov má priamu spojitosť s **povinnosťou tvrdenia** (§ 79 ods. 1 a § 101 ods. 1). **Dôkaznú povinnosť** môže účastník plniť od začiatku konania, v žalobe, vo vyjadrení k nej, mimo týchto procesných úkonov, v rámci prípravy pojednávania, pri odročovaní pojednávania. Povinnosť označiť dôkazy sa vzťahuje na všetky tvrdenia, ktoré sa uviedli v žalobe a vo vyjadrení žalovaného. Poslednou procesnou možnosťou splnenia dôkaznej povinnosti je okamih vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej. Cieľom dôkaznej povinnosti je unesenie dôkazného bremena v rozsahu, v ktorom dôkazné bremeno spočíva na účastníkovi konania, bez ohľadu na jeho procesné postavenie. Nesplnenie dôkaznej povinnosti prináša so sebou také rozhodnutie súdu, ktoré vychádza zo skutkového základu zisteného z dôkazov navrhnutých účastníkom v opačnom procesnom postavení než je účastník, ktorý nesplnil alebo nedostatočne splnil svoju dôkaznú povinnosť. Splnenie dôkaznej povinnosti neznamená automaticky unesenie **dôkazného bremena**. **Dôkazným bremenom (v spojitosti s dôkaznou povinnosťou)** rozumieme zodpovednosť účastníka za **výsledok konania, ktorý závisí od zistení z navrhnutých a vykonaných dôkazov**. V praxi môžu navrhnuté dôkazy vyznieť (po ich vykonaní a vyhodnotení) ako nepoužiteľné zdroje informácií vo vzťahu k uplatnenej súdnej ochrane bez zreteľa na procesné postavenie účastníka. Zmysel uplatňovania dôkazného bremena spočíva v zabezpečení reálneho uplatnenia základného práva na súdnu ochranu aj v prípadoch, v ktorých sa vykonajú všetky navrhnuté dôkazy, prípadne výnimočne aj iné než navrhnuté dôkazy, a súd napriek tomu nemá jednoznačný skutkový základ pre svoje rozhodnutie. V takom prípade musí rozhodnúť v situácii dôkaznej núdze, ktorej dopad (neúspech v konaní) pričíta tomu účastníkovi, na ktorom predovšetkým podľa predpisov hmotného práva leží dôkazné bremeno, t.j. zodpovednosť za preukázanie skutočností významných z hľadiska hmotného práva.

Súd rozhodne, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná. Zásadne nevykoná dôkazy, ktoré nemajú význam pre vec samu alebo ktoré by potvrdzovali len zhodné tvrdenia účastníkov (§ 120 ods. 3). O nevykonaní dôkazov súd rozhodne uznesením a vysvetlí svoje rozhodnutie aj v rozhodnutí o veci samej, spravidla v rozsudku. Podľa zmenenej úpravy súd môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, než navrhli účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. Z dôvodovej správy k tejto zmene sa nedočítame, prečo sa zvolilo toto riešenie a ani to, akými úvahami sa má súd spravovať pri výnimočnom vykonávaní aj iných než navrhnutých dôkazov. Výnimočnosť je tak vysvetlená len v zákone uvedením predpokladu, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. Takto sa však z výnimočnosti stáva pravidlo, pretože vždy pôjde o dôkaz, ktorý má význam pre rozhodnutie vo veci. Vynára sa aj otázka, ako sa vyrovná odvolací súd s námietkou účastníka, že bol vykonaný iný než navrhnutý dôkaz, napriek tomu, že nešlo o výnimočnú situáciu, ktorú predpokladá zákon. Súčasne sa nastoľuje aj otázka rovného postavenia účastníkov, ak v prospech navrhovateľa sa taký dôkaz vykoná a v prospech odporcu nie, hoci sa ukáže, že taký dôkaz vyplynul z výsledkov dokazovania.

V nesporových konaniach účastník nenesie žiadne dôkazné bremeno. Nemá ani žiadnu dôkaznú povinnosť, pretože v nesporovom konaní sa uplatňuje vyšetrovacia procesná zásada, ktorej obsah realizuje súd. Účastníci nesporového konania majú len také procesné povinnosti, ktoré vo všeobecnosti prispievajú k dosiahnutiu jeho účelu, najmä povinnosť súcinnosti a povinnosť nespôsobať zbytočné prietahy v konaní. Súčasná procesná úprava (§ 120 ods. 2 a 3) to vyjadruje tak, že vo veciach, v ktorých konanie možno začať aj bez návrhu, ako aj v konaniach o povolenie uzavrieť manželstvo, o určenie a zapretie rodičovstva, o osvojiteľnosti, o osvojenie, vo veciach obchodného registra a v konaniach o niektorých otázkach obchodných spoločností a družstiev (§ 200e) je súd povinný vykonať ďalšie dôkazy potrebné na zistenie skutkového stavu, hoci ich účastníci nenavrhlí. V týchto veciach si súd nemôže osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov. V nesporovom základnom konaní sa nemôže uplatniť ani § 120 ods. 4.

Poučovacia povinnosť podľa tohto ustanovenia je do určitej miery obdobná poučovacej povinnosti súdu v rámci prípravy pojednávania. Súd je povinný pred procesným rozhodnutím o skončení dokazovania alebo pred rozhodnutím bez nariadenia pojednávania poučiť účastníkov v rozsahu, ktorý sa týka

- času, do ktorého možno predložiť alebo navrhnúť dôkazné prostriedky,
- dôsledku nesplnenia tejto povinnosti, t.j. o tom, že na neskôr predložené alebo označené dôkazy súd neprihliadne, pričom zrejme ide len o opravný, odvolací súd, čo vyplýva z toho, že po vyhlásení uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie, už dokazovať nemožno a do úvahy prichádza len postupu účastníka v odvolacom konaní,
- významu a použiteľnosti neskôr predložených alebo označených dôkazov len v rozsahu a za podmienok uvedených v § 205a (skutočnosti nie sú dôkaznými prostriedkami, takže ide o nadbytočné slovo v texte ustanovenia).

Predovšetkým treba uviesť, že splnenie tejto poučovacej povinnosti má rozhodujúci vplyv na rozhodnutie vo veci samej, na možnosť napadnúť toto rozhodnutie v riadnom, prípadne aj v mimoriadnom opravnom konaní, pretože jeho obsahom je významné obmedzenie predkladať alebo označovať v ďalšom konaní dôkazné prostriedky, hoci objektívne existujú (tzv. neúplná apelácia). Z tohto aspektu treba trvať na tom, aby zákonný sudca splnil túto poučovaciu povinnosť s osobitným zreteľom na to, že spravidla ide o poslednú reálnu možnosť predložiť alebo označiť dôkazné prostriedky, ktoré by mohli priniesť skutkové poznatky nevyhnutné na úspech žaloby alebo účinnú obranu proti nej. Dôležitosť náležitého poučenia má miesto najmä vo veciach, v ktorých sa nariadilo viacero pojednávania, v priebehu dlhšieho, niekedy aj viacročného obdobia, takže účastníci sporu nemajú vždy reálnu príležitosť správne pochopiť procesný význam poučenia, ktoré je ex lege záverečným úkonom v dokazovaní majúcim význam aj pre spravodlivosť rozhodnutia vo veci samej.

Účastníci majú predložiť alebo označiť všetky dôkazy. Vzniká otázka, ako bude súd pri poučovaní postupovať, ak zákonný sudca dôjde k záveru, že doterajšie výsledky dokazovania vytvorili taký skutkový základ súdneho rozhodnutia, ktorý vyžaduje zmenu právneho posúdenia skutkového stavu, o ktorej však účastníci nevedia alebo ani nemôžu vedieť z objektívnych príčin. Sudca je takto postavený pred riešenie stretu medzi

princípom neúplnej apelácie, ktorý je základom riadneho opravného procesu v občianskom sporovom konaní, a princípom predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý sa považuje za komponent princíпов právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty (čl. 1 ods. 1 ústavy).

Istým riešením by bolo také poučenie, ktorého súčasťou by bola aj informácia o tom, že výsledky prípravy pojednávania (porovnaj § 118 ods. 1 OSP) ukazujú na podstatnú zmenu právneho posúdenia predmetu konania a táto zmena by sa mohla prejavíť v skutkovom základe rozhodnutia vo veci samej. Po takomto poučení by pre účastníkov konania bolo treba vytvoriť časový priestor, aby dokázali procesne reagovať na obsah poučenia, najmä so zreteľom na povinnosť predložiť alebo označiť dôkazné prostriedky. Tieto dôkazné prostriedky by mohli viesť k udržaniu pôvodného právneho názoru na vec samu (na procesnú obranu vo veci samej) alebo by mohli doplniť skutkový stav so zreteľom na zamýšľanú zmenu v právnom posúdení skutkového základu na rozhodnutie vo veci samej. Námietskou proti takému postupu zákonného sudcu by mohlo byť to, že vopred prejavil úsudok o tom, ako mieni rozhodnúť vo veci samej, a preto by vznikla otázka jeho nestrannosti (porovnaj § 30 zákona č. 385/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov a disciplinárnu zodpovednosť zákonného sudcu za porušenie pravidiel nestranného postupu vo veci samej).

Okrem nestrannosti sudcu by sa mohla otvoriť aj otázka rovnosti účastníkov konania, predovšetkým v prípade, v ktorom by sa pri materiálnom vedení sporu zákonný sudca vyjadril spôsobom, ktorý by pomohol niektorému z účastníkov konania. Podľa teraz platného právneho stavu by preto zmena právneho posúdenia, o ktorej sa účastník z poučenia podľa § 120 ods. 4 nemohol dozvedieť, mohla opodstatniť tvrdenie účastníka o tom, že ako odvolateľ nebol riadne poučený podľa § 120 ods. 4 (§ 205a ods. 1 písm. c/) alebo že bez svojej viny nemohol do rozhodnutia súdu prvého stupňa označiť alebo predložiť dôkazné prostriedky uvedené v odvolaní. Takýto prístup však znižuje účinnosť tzv. neúplného odvolacieho princípu a otvára pre odvolacie súdy príležitosť v záujme spravodlivosti a materiálnej ochrany zákonnosti vyhnúť sa dôslednému uplatneniu obmedzenej apelácie.

Zhodné tvrdenia účastníkov sa musia týkať skutkových okolností. Preto je vylúčené, aby súd preberal zhodné právne hodnotenia predložené účastníkmi. Súd si môže, ale nemusí osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov. Urobí tak vždy, ak sa skutkové zistenia týkajú dispozitívnych právnych noriem, pretože tu súd nemá priestor na zasahovanie do súkromnej autonómie účastníkov. V prípade kogentných právnych noriem je povinnosťou súdu uvážiť, či zhodné tvrdenia preberie, alebo napriek takému úkonu účastníkov urobí také tvrdenia predmetom procesného dokazovania. K takému postupu nútia súd dôsledky vyplývajúce z kogentných právnych noriem, ktoré by mohli byť negované alebo vylúčené, ak by sa na tom účastníci dohodli. Zhodné tvrdenie účastníkov môže byť obsahom žaloby a uznávacieho prejavu žalovaného. Výsledkom je však rozsudok na základe uznania alebo vzdania sa nároku, čo je špecifický spôsob rozhodovania na základe zhodných tvrdení účastníkov konania.

Vykonávanie dôkazov

§ 122

(1) Súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania.

(2) Ak je to účelné, možno o vykonanie dôkazu dožiadať iný súd alebo vykonať dôkaz mimo pojednávania. Účastníci konania majú právo byť prítomní na takto vykonávanom dokazovaní. Súd oboznámi účastníkov s výsledkami dokazovania na pojednávaní okrem konania podľa § 115a a 153a ods. 4.

(3) Súd môže rozhodnúť, aby sa vykonané dôkazy doplnili alebo pred ním opakovali.

Pravidlo, podľa ktorého súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, vychádza z čl. 48 ods. 2 ústavy. Výnimkou je splnenie podmienok na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania. Takými výnimkami sú vydanie platobného rozkazu, osvedčenie o dedičstve podľa § 175zca, vydanie rozsudkov v súlade s § 115a a § 153a ods. 4 a všetky prípady rozhodovania vo veci samej podľa § 214 ods. 2.

Dožiadanie o vykonanie dôkazu iným súdom alebo mimo pojednávania predstavuje výnimky, ktoré vyplývajú z požiadavky hospodárnosti občianskeho súdneho konania a prípadne aj zo zámeru účelnejšieho postupu pri dokazovaní, resp. pri zadovážovaní dôkazov. Zmiernenie tejto výnimky spočíva v tom, že účastníci majú právo byť prítomní, majú právo byť oboznámení s výsledkami takého dokazovania a môžu aj navrhnúť, aby sa aj takto vykonané dôkazy doplnili alebo opakovali. Právo byť prítomní na takom dokazovaní sa musí reálne zabezpečiť a umožniť.

Podľa § 7 písm. a) zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch do ich kompetencie patrí aj vybavovanie dožiadaní.

§ 123

Účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali.

Postup, ktorým súd odníme účastníkovi konania možnosť vyjadriť sa k dôkazu, ktorý súd vykonal a ktorý obsahoval zistenie významné pre jeho rozhodnutie, a vytvorí tak dotknutému účastníkovi konania podstatne nevýhodnejšie podmienky na preukázanie svojich tvrdení, než akými disponuje druhý účastník konania, je nielen porušením práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ale aj porušením princípu kontradiktórnosti a princípu rovnosti zbraní ako základných definičných prvkov práva na spravodlivé súdne konanie.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp.zn.I. ÚS 49/01, z 19. decembra 2001.)

§ 6

V konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná.

Od účinnosti novely (zákona č. 353/2003 Z.z.) bol z textu § 6 odstránený cieľ sporového konania, ktorým je zistenie sporných skutočností, hoci rovnaký cieľ je vyjadrený aj

§ 120 ods. 3, ktorý dovoľuje súdu prevziať iba skutkové zistenia založené na zhodných tvrdeniach (teda nie aj na sporných tvrdeniach) účastníkov. Napriek tomu, že cit. novelou bol uvedený text vypustený, tento cieľ v sporovom konaní zostáva ako zmysel súčinnosti súdu s účastníkmi konania.

Súd postupuje v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania (aj s vedľajšími účastníkmi, ak sú v konaní činní) a táto súčinnosť sa vyvíja v každom druhu civilného procesu, aj keď nie vždy v rovnakej intenzite. Napríklad v nespоровom konaní súd dosahuje účel konania aj bez súčinnosti s účastníkmi konania a ich pasivita nedopadá na nich tak, ako je to v sporovom konaní podľa pravidiel o dôkaznom bremene.

Poskytnutie súčinnosti účastníkmi konania sa môže hodnotiť ako príspevok účastníkov ku vzniku prieťahov (zbytočných) v konaní. Tento príspevok predstavuje jedno zo skúmaných kritérií pri rozhodovaní ústavného súdu, či v súdnom konaní došlo, alebo nedošlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu čl. 48

ods. 2 ústavy, aj pričinením účastníka, pričom sa hodnotí miera a rozsah, v ktorej je účastník povinný poskytnúť súčinnosť. Nedostatkom súčinnosti účastníka konania však nie je to, že v rozpore s postupom súdu uplatňuje požiadavky a návrhy, ktoré tvoria súčasť jeho procesných oprávnení, ak k tomu nedochádza zjavne v rozpore s účelom týchto oprávnení.

§ 124

Dokazovanie treba vykonávať tak, aby sa zachovala povinnosť mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach chránených podľa osobitných zákonov a iná zákonom ustanovená alebo štátom uznaná povinnosť mlčanlivosti. V týchto prípadoch možno vykonávať výsluch len vtedy, ak vyslúchaného oslobodil od povinnosti mlčanlivosti príslušný orgán alebo ten, v ktorého záujme má túto povinnosť. To platí primerane i tam, kde sa vykonáva dôkaz inak ako výsluchom.

Ochrana, zachovanie tajomstva alebo mlčanlivosti umožňuje súdu vykonať výsluch (alebo iný dôkaz) iba v prípade, ak ten, kto má byť vyslúchnutý (kto má predložiť dôkaz) bol oslobodený od povinnosti zachovávať tajomstvo alebo mlčanlivosť. Najčastejšie sa mlčanlivosť týka zdravotného stavu účastníka konania. Ak účastník sám navrhuje vykonať dokazovanie o jeho zdravotnom stave, treba v zápisnici uviesť, či tento účastník súhlasil s poskytnutím uvedených údajov o svojom zdravotnom stave. Udelenie takéhoto súhlasu súd uvedie v predvolaní ošetrojúceho lekára, prípadne v uznesení o nariadení znaleckého dokazovania.

K pojmu utajovaná skutočnosť pozri zákon č. 215/2004 Z.z.; k pojmu obchodné tajomstvo pozri § 17 až 22 OBZ.

K zachovaniu tajomstva pozri napríklad zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, zákon č. 136/2001 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže, zákon č. 46/1993 Z.z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

K zachovávaní mlčanlivosti pozri napríklad:

- zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti,
- zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve,
- zákon č. 154/1994 Z.z. o matrikách,
- zákon SNR č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok)
- zákon SNR č. 78/1992 Zb. o daňových poradcov
- zákon č. 466/2002 Z.z. o audítoroch a Slovenskej komore audítorov,
- **zákon č. 586/2003 Z.z. o advokácii - § 23**

(1) Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom advokácie.

(2) Pozbaviť advokáta povinnosti zachovávať mlčanlivosť môže klient a po smrti či zániku klienta iba jeho právny nástupca. Ak má klient viac právnych nástupcov, na účinné pozbavenie advokáta povinnosti zachovávať mlčanlivosť sa vyžaduje súhlasný prejav vôle všetkých právnych nástupcov klienta. Súhlas musí mať písomnú formu.

(3) Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť aj v prípade, ak ho klient alebo všetci jeho právni nástupcovia pozbavia tejto povinnosti, ak usúdi, že pozbavenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť je v neprospech klienta.

(4) Advokát nemá povinnosť zachovávať mlčanlivosť voči osobe, ktorú poveruje vykonaním jednotlivých úkonov právnych služieb, ak je táto osoba sama povinná zachovávať mlčanlivosť podľa osobitných predpisov.

(5) Advokát nemá povinnosť zachovávať mlčanlivosť v konaní pred súdom alebo iným orgánom, ak predmetom konania je spor medzi ním a klientom alebo jeho právnym nástupcom.

(6) Advokát sa nemôže dovolávať povinnosti zachovávať mlčanlivosť v disciplinárnom konaní podľa tohto zákona. Podrobnosti určí disciplinárny poriadok komory.

(7) Povinnosť zachovávať mlčanlivosť trvá aj počas pozastavenia výkonu advokácie, ako aj po vyčiarknutí advokáta zo zoznamu advokátov.

(8) Povinnosť zachovávať mlčanlivosť sa rovnako vzťahuje na

- a) zamestnancov advokáta, zamestnancov verejnej obchodnej spoločnosti, zamestnancov komanditnej spoločnosti alebo zamestnancov spoločnosti s ručením obmedzeným,*
- b) iné osoby, ktoré sa v tejto súvislosti podieľajú na poskytovaní právnych služieb,*
- c) členov orgánov komory a jej zamestnancov (§ 66 ods. 4).*

(9) Povinnosť zachovávať mlčanlivosť sa nevzťahuje na prípad, ak ide o zákonom uloženú povinnosť prekaziť spáchanie trestného činu.

(10) Povinnosť zachovávať mlčanlivosť podľa osobitného predpisu 14) nie je týmto zákonom dotknutá

- zákon č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 382/2004 o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov,
- zákon č. 25/2006 Z.z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Podľa § 17 ods. 3 zákona č. 429/2002 Z.z. o burze cenných papierov sa za porušenie povinnosti mlčanlivosti nepovažuje, ak zamestnanec informáciu poskytne súdu na účely občianskeho súdneho konania. Z toho vyplýva, že zákon síce ustanovuje povinnosť mlčanlivosti, avšak jej zachovávanie nevyžaduje v prípade, ak treba dosiahnuť účel občianskeho súdneho konania, ku ktorému patrí aj zistenie skutkového stavu, potrebného na spravodlivé a zákonné rozhodnutie. Z textu citovaného ustanovenia sa dá vyvodiť povinnosť poskytnúť informáciu, ktorá je inak predmetom povinnej mlčanlivosti. Z toho vyplýva aj možnosť vynucovať splnenie tejto povinnosti.

Dôkazné prostriedky

§ 125

Za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov. Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

Procesná teória dôkaznými prostriedkami rozumie prostriedky, ktorými možno zistiť skutočný (skutkový) stav veci. Výsledky činnosti súdu dosiahnuté dokazovaním nazývame procesnými dôkazmi.

Ustanovenie § 125 obsahuje iba exemplifikatívny výpočet najbežnejšie používaných dôkazných prostriedkov. Dôkaz však možno vykonať akýmkoľvek dôkazným prostriedkom za predpokladu, že ním možno zistiť skutočný stav veci.

Za najbežnejšie dôkazné prostriedky sa považujú: svedecká výpoveď (§ 126), znalecký posudok (§ 127), správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb (§ 128), listinný dôkaz (§ 129), ohliadka (§ 130), výsluch účastníkov (§ 131).

Svedecká výpoveď

§ 126

(1) Každá fyzická osoba je povinná ustanoviť sa na predvolanie na súd a vypovedať ako svedok. Musí vypovedať pravdu a nič nezamlčovať. Výpoveď môže odoprieť len vtedy, keby ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám; o dôvodnosti odopretia výpovede rozhoduje súd. Výpoveď môže odoprieť aj vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou ústne alebo písomne pod podmienkou zachovať mlčanlivosť.

(2) Na začiatku výsluchu treba zistiť totožnosť svedka a okolnosti, ktoré môžu mať vplyv na jeho vierohodnosť; ak totožnosť svedka má zostať utajená, namiesto jeho totožnosti sa zisťuje jeho príslušnosť podľa osobitného predpisu (§ 8 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 46/1993 Z.z. o Slovenskej informačnej službe). Ďalej treba poučiť svedka o význame svedeckej výpovede, o jeho právach a povinnostiach a o trestných následkoch krivej výpovede.

(3) Predseda senátu alebo samosudca vyzve svedka, aby súvisle opísal všetko, čo vie o predmete výsluchu. Potom mu kladie otázky potrebné na doplnenie a vyjasnenie jeho výpovede. Otázky môžu dávať i členovia senátu a so súhlasom predsedu senátu alebo samosudcu i účastníci a znalci.

Svedok je osoba odlišná od súdu a od účastníkov konania, ktorá vypovedá o skutočnostiach, ktoré vnímala svojimi zmyslami. Svedkom môže byť **iba fyzická osoba**.

V zásade každý je povinný ustanoviť sa na predvolanie na súd a vypovedať ako svedok o tom, čo svojimi zmyslami vnímal. Iba výnimočne môže odoprieť výpoveď, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám, za ktoré sa považujú príbuzní v priamom rade, súrodenci, manžel, iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere, za predpokladu, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá osoba dôvodne pociťovala ako vlastnú (§ 116 OZ). Inak svedok môže odoprieť výpoveď, ak by svojou výpoveďou porušil tajomstvo chránené inými predpismi (pozri § 116, § 124).

O dôvodnosti odopretia výpovede rozhoduje súd. Proti uzneseniu súdu nie je prípustné odvolanie [§ 202 ods. 3 písm. a)]. Ak napriek rozhodnutiu súdu svedok odmieta vypovedať, môže súd využiť poriadkové opatrenie podľa § 53.

Svedok je povinný pravdivo vypovedať o všetkom, čo svojimi zmyslami vnímal a čo súd považuje za významné pre posúdenie veci. Svedok nemôže odoprieť vypovedať iba preto, že sa domnieva, že skutočnosti, ktoré vnímal, nie sú pre rozhodnutie veci významné.

Doplnenie odseku 1 súvisí s čl. 8 ods. 2 Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou publikovanou v oznámení č. 326/2001 Z.z., podľa ktorého Slovenská republika garantuje aj nedotknuteľnosť tajomstva informácie, ktorá bola ústne alebo písomne zverená pod podmienkou mlčanlivosti osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou. Rovnaký článok obsahuje aj Zmluva medzi Slovenskou

republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami publikovaná v oznámení č. 250/2002 Z.z.

Postavenie osoby poverenej pastoračnou starostlivosťou musí potvrdiť cirkev alebo náboženská spoločnosť, ktoré takú osobu v súlade s jej vnútornými predpismi poverili takouto starostlivosťou. Takáto osoba má právo odoprieť výpoveď len v rozsahu svedného tajomstva a tajomstva informácie, ktorá bolo zverená pod podmienkou zachovať mlčanlivosť.

Ustanovenie § 126 ods. 2, 3 určuje takýto postup súdu pri vykonávaní tohto dôkazu:

- zistenie totožnosti svedka,
- zistenie okolností, ktoré môžu mať vplyv na jeho vierohodnosť (napr. príbuzenský vzťah),
- poučenie svedka o význame výpovede, o jeho právach a povinnostiach, o trestných následkoch krivej výpovede (§ 346 ods. 1 TZ - *kto ako svedok v konaní pred súdom alebo v trestnom konaní alebo na účely trestného konania v cudzine pred prokurátorom alebo policajtom, alebo pred sudcom medzinárodného orgánu uznaného Slovenskou republikou uvedie nepravdu o okolnosti, ktorá má podstatný význam pre rozhodnutie, alebo kto takú okolnosť zamlčí, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.*),
- vyzvanie svedka, aby sám vypovedal, čo vie o predmete výsluchu,

Predseda senátu a členovia senátu kladú svedkovi otázky a so súhlasom predsedu senátu môžu kladť svedkovi otázky aj účastníci a znalci.

V súvislosti s otázkami kladenými svedkovi treba upozorniť na neprípustnosť **kapcióznych a sugestívnych otázok**. V prípade kladenia takýchto otázok alebo otázok, ktoré nie sú z hľadiska posúdenia veci významné, môže predseda senátu otázku účastníka konania alebo znalca nepripustiť. O **nepripustení rozhodne uznesením, ktoré nedoručuje, a nie je proti nemu prípustné odvolanie** [§ 202 ods. 3 písm. a)]. Uznesenie je iba súčasťou zápisnice o pojednávaní.

Znalecký posudok

§ 127

(1) Ak závisí rozhodnutie od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, ustanoví súd po vypočutí účastníkov znalca. Súd znalca vyslúchne; znalcovi môže tiež uložiť, aby posudok vypracoval písomne. Ak je ustanovených niekoľko znalcov, môžu podať spoločný posudok. Namiesto výsluchu znalca môže sa súd v odôvodnených prípadoch uspokojiť s písomným posudkom znalca.

(2) Znalecký posudok možno dať preskúmať aj inému znalcovi, vedeckému ústavu alebo inej inštitúcii.

(3) Účastníkovi, prípadne i niekomu inému môže súd uložiť, aby sa ustanovil k znalcovi, predložil mu potrebné predmety, podal mu potrebné vysvetlenia, podrobil sa lekárskemu vyšetreniu, prípadne krvnej skúške, alebo aby niečo vykonal alebo znášal, ak je to na podanie znaleckého posudku potrebné.

(4) Namiesto posudku znalca možno použiť potvrdenie alebo odborné vyjadrenie príslušného orgánu, o správnosti ktorých nemá súd pochybnosti.

Vo veciach, ktoré patria do právomoci občianskoprávných súdov sú často potrebné odborné posúdenia skutočností, ktoré slúžia ako skutkový základ pre rozhodnutie vo veci samej. Preto ak rozhodnutie vo veci samej závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, ustanoví súd po vypočutí účastníkov znalca. Súd v takom prípade musí ustanoviť znalca, aj keby sudca mal odborné znalosti, ktoré by mu dovoľovali odborne posúdiť predmet konania. Tieto znalosti nemôžu nahradiť objektívne zistenie skutkového stavu mimo orgán, ktorý o nich rozhoduje.

Právnu úpravu postavenia znalcov, ich práv a povinností obsahuje zákon č. 382/2004 Z.z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch, ktorý vymedzuje pojmy znalecká činnosť, znalecký posudok, ustanovuje štruktúru znaleckého posudku a napokon aj niektoré súvisiace otázky rozhodujúce pre hodnotenie znaleckého posudku podľa § 132.

Súd pred ustanovením znalca vyslúchne účastníkov. Význam tohto výsluchu spočíva v tom, že účastníci sa môžu vopred vyjadriť k osobe znalca, k jeho odbornosti, odboru, v ktorom pôsobí, a tým predchádzať prípadnému ďalšiemu znaleckému dokazovaniu. Po takomto výsluchu môže nastať situácia, že znalec nie je ustanovený, pretože sa zistia okolnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nezaujatosti, prípadne skutočnosti svedčiace o tom, že nemá dostatočnú aprobáciu na znalecký úkon alebo pôsobí v inom než potrebnom odbore a odvetví znaleckej činnosti. Počas výsluchu účastníkov sa môžu aj spresniť otázky, ktoré sa zadajú znalcovi ako úloha, a môže sa riešiť aj otázka konzultanta a súvisiace problémy. Znalec je pri vykonávaní úkonu znaleckej činnosti oprávnený pribrať na posúdenie čiastkových otázok konzultanta z príslušného odboru; opodstatnenosť pribratia konzultanta musí v úkone znaleckej činnosti odôvodniť. Zodpovednosť znalca za obsah úkonu znaleckej činnosti tým nie je dotknutá.

Základnou úlohou súdu je správne formulovanie otázok pre znalca. Súd je povinný položiť znalcovi len skutkové otázky a vyvarovať sa otázok, ktoré sa vzťahujú na právne posúdenie predmetu znaleckého posudku. Do pôsobnosti znalca nepatrí ani vykonávanie dôkazov, ale len súčinnosť s účastníkmi alebo inými osobami, ktoré určí súd vo svojom uznesení.

Občiansky súdny poriadok ustanovuje, že súd znalca vyslúchne, z čoho možno vyvodíť, že u znalca sa uprednostňuje ústne do zápisnice podaný posudok. Nová právna úprava však už ustanovuje (§ 17 ods. 1 zákona č. 382/2004 Z.z.), že znalecký posudok možno podať písomne a v konaní pred súdom alebo iným orgánom verejnej moci aj ústne do zápisnice. Súd alebo iný orgán verejnej moci určí formu znaleckého

posudku podľa osobitného predpisu. V prípade súdu ide o § 127 ods. 1. Z toho vyplýva, že nový zákon len potvrdzuje prax súdov, ktoré takmer pravidelne ukladajú znalcovi, aby posudok vypracoval písomne a doplnil ho alebo iba potvrdil pri výsluchu na pojednávaní, kde mu súd a účastníci môžu klásť otázky (porovnaj § 17 ods. 7 zákona č. 382/2004 Z.z.). Tento postup vyplýva z toho, že znalec spravidla nie je schopný ihneď na pojednávaní konfrontovať svoje odborné znalosti so skutkovým stavom, na posúdenie ktorého treba jeho odbornosť. Ak dôjde k podaniu ústneho posudku do súdnej zápisnice vždy sa uvedú aj údaje, ktoré sú predmetom znaleckej doložky.

Preto aj ďalšia formulácia v Občianskom súdnom poriadku, podľa ktorej namiesto výsluchu znalca môže sa súd v odôvodnených prípadoch uspokojiť s písomným posudkom znalca, nezodpovedá bežným postupom občianskoprávných súdov, ktoré vyžadujú písomné posudky.

Účastníkovi, prípadne aj niekomu inému môže súd uložiť, aby sa ustanovil k znalcovi, predložil mu potrebné predmety, podal mu potrebné vysvetlenia, podrobil sa lekárskemu vyšetreniu, prípadne krvnej skúške, alebo aby niečo vykonal alebo znášal, ak je to na podanie znaleckého posudku potrebné. Takejto osobe však nemožno uložiť úkony, ktoré by nahrádzali činnosť znalca.

Tieto povinnosti možno vynucovať predvedením alebo poriadkovým opatrením, hoci aj v týchto prípadoch môže účastník uplatniť právo mlčanlivosti, resp. právo odmietnuť vypovedať v rozsahu, ako je to prípustné podľa § 131.

Uvedené povinnosti vyvolávajú v praxi otázky spojené so základnými právami a slobodami. Najčastejšie ide o prípustnosť vstupu znalca do obydlija účastníka alebo do inej nehnuteľnosti na účely podania posudku vo vlastníckych sporoch. V takých prípadoch dochádza k stretu dvoch základných práv a súdna prax sa prikláňa k tomu, že znalec je oprávnený vstupovať do a na nehnuteľnosti účastníkov, pretože jeho posudok slúži na záver o ochrane vlastníckeho práva, čo je rovnaká ústavná hodnota ako nedotknuteľnosť obydlija.

Ak je ustanovených niekoľko znalcov, môžu podať **spoločný posudok**.

Znalecký posudok možno dať preskúmať aj inému znalcovi, vedeckému ústavu alebo inej inštitúcii. Ide o posudok, ktorého predmetom je preskúmanie skôr podaného posudku. Prax ho niekedy označuje ako tzv. kontrolný posudok, pričom jeho obsahom je posúdenie tých istých skutočností, ktoré posudzoval predošlý znalec. To nie je úplne v súlade so zmyslom a účelom tohto posudku. Preskúmanie znaleckého posudku prichádza do úvahy v prípadoch, v ktorých je to dané povahou veci, napríklad v sporoch o určenie otcovstva alebo vo veciach, v ktorých sú dva posudky, z ktorých jeden predložil účastník, a tieto posudky sú vo vzájomnom rozpore.

Súd hodnotí znalecký posudok ako každý iný dôkaz. Faktické (nie právne) obmedzenie spočíva v tom, že súd nie je spôsobilý hodnotiť odborné závery znalca z hľadiska ich vecnej správnosti. Na to musí aplikovať § 127 ods. 2. Podstata hodnotenia

znaleckého posudku spočíva v tom, že súd vezme do úvahy komplexnosť posudku, úplnosť odpovedí, vzťah posudku k iným vo veci vykonaným dôkazom a napokon vychádza aj zo zásad správneho formálno-logického uvažovania.

Pri vyžiadaní znaleckého úkonu súd uloží znalcovi lehotu, v ktorej má úkon vykonať. Pred jej uložením podľa okolností prípadu treba so znalcom prerokovať, či môže v požadovanej lehote úkon vykonať. Inak po prekročení tejto lehoty nemožno voči znalcovi vyvodzovať žiadne dôsledky, napríklad podať návrh na jeho odvolanie. V nalievavých prípadoch môže štátny orgán žiadať vykonanie znaleckého úkonu bez zbytočného odkladu. Aj to však treba prerokovať so znalcom, ktorý má takýto urgentný úkon vykonať (§ 16 ods. 4 zákona č. 382/2004 Z.z.).

Znalecký posudok musí obsahovať:

- a) titulnú stranu,
- b) úvod,
- c) posudok,
- d) záver,
- e) prílohy potrebné na zabezpečenie preskúmateľnosti znaleckého posudku,
- f) znaleckú doložku.

Titulná strana znaleckého posudku obsahuje identifikačné údaje znalca, označenie "znalecký posudok", poradové číslo znaleckého posudku a stručnú charakteristiku predmetu znaleckého skúmania.

"Úvod" obsahuje úlohy určené súdom a konanie, v ktorom sa znalecký posudok použije. V časti "posudok" znalec uvedie opis predmetu znaleckého skúmania a skutočností, na ktoré pri úkone znaleckej činnosti prihliadal, uvedie postup, na základe ktorého sa dopracoval k odpovediam na otázky položené súdom a k splneniu ním uložených úloh. V časti "záver" znalec uvedie otázky z uznesenia súdu a stručné odpovede na ne.

Skladba znaleckého posudku musí umožniť preskúmať jeho obsah a overiť odôvodnenosť postupov. Prílohy znaleckého posudku môžu tvoriť samostatnú, so znaleckým posudkom nezošitú časť; v takom prípade musia obsahovať údaje o znaleckom posudku, ku ktorému sa viažu, musia byť zošité a opatrené úradnou pečiatkou a podpisom znalca. Ak je prílohou znalecký posudok iného znalca, stačí identifikácia prílohy v znaleckom posudku.

Správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb

§ 128

Každý je povinný bez zbytočného odkladu na požiadanie súdu písomne oznámiť skutočnosti, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie súdu, za náhradu vecných nákladov.

Povinnosť reálne zabezpečiť predovšetkým základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a konanie bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR opodstatňuje uloženie povinnosti každému, komu sú známe skutočnosti významné pre konanie a rozhodnutie, aby ich za úhradu vecných nákladov oznámil

súdu. "Každým" sa rozumejú všetky právnické osoby a fyzické osoby. Pri orgánoch verejnej moci sa predpokladá spolupráca, ktorá by sa musela naplňať aj bez takého ustanovenia. Ani to však nevylučuje, aby orgán verejnej moci (napr. orgán obce) požadoval v určitých prípadoch **náhradu vecných nákladov**. **Náklady sú súčasťou trov konania** a nemožno vylúčiť, že súd bude na ich náhradu vyžadovať **zloženie preddavku**, pretože ide o trovy dokazovania. Môže tak urobiť aj na začiatku konania, čo závisí od množstva a nákladnosti takého postupu. Nerešpektovanie takej požiadavky spravidla hrubo sťažuje postup súdu, a preto je namieste aj uloženie poriadkovej pokuty, a to aj opakovane do výšky 640 eur.

V dôvodovej správe sa zdôrazňuje, že súd nepožaduje právny názor ani odborné stanovisko, ale len oznámenie skutočností, ktoré sú pre súd významné, čo nie je úplne presné, pretože aj odborné stanovisko je skutočnosťou.

Aj v prípade, ak súd vyžaduje oznámenie skutočností, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie, musí rešpektovať, aby sa zachovávali predpisy o utajovaní (zákon č. 215/2004 Z. z.), obchodné tajomstvo a štátom uznávaná povinnosť mlčanlivosti.

Listinný dôkaz

§ 129

(1) Dôkaz listinou sa vykoná tak, že predseda senátu alebo samosudca na pojednávaní listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah; to neplatí, ak súd vo veci nenariaďuje pojednávanie.

(2) Predseda senátu alebo samosudca môže uložiť tomu, kto má listinu potrebnú na dôkaz, aby ju predložil, alebo ju obstará sám od iného súdu, orgánu alebo právnickej osoby.

Na vymedzenie pojmu listina ako dôkazného prostriedku treba definovať, čo považujeme za listinu na účely dokazovania v občianskom súdnom konaní. Aj keď sa stretne aj so širším vymedzením, v zmysle a pre účely občianskeho súdneho konania za listinu považujeme iba písomný prejav v určitej jazykovej forme, spôsobilý na vykonanie dôkazu spôsobom predpokladaným ustanovením § 129 ods. 1. Preto listinou nebude napríklad jazykový prejav napísaný na stene domu. Dôkaz obsahu takéhoto zápisu možno vykonať iným dôkazným prostriedkom - ohliadkou.

Mimoriadny význam má rozlišovanie listín podľa pôvodu na

- a) **verejné listiny**, t.j. listiny vydané súdmi alebo inými štátnymi orgánmi v rámci ich právomoci, alebo listiny osobitnými predpismi vyhlásené za verejné,
- b) **ostatné listiny**.

Za verejnú listinu teda nemožno považovať listinu vydanú síce štátnymi orgánmi, avšak nad rámec právomoci orgánu, ktorý listinu vydal.

Rozdelenie listín na verejné a súkromné má význam z hľadiska ich hodnotenia súdom. Verejná listina potvrdzuje, že ide o nariadenie alebo vyhlásenie orgánu, ktorý listinu vydal, až do tých čias, kým nie je preukázaný opak, ako aj pravdivosť toho, čo je v listine osvedčené alebo potvrdené. Treba však rozlišovať pravosť listiny a pravdivosť obsahu listiny. Pri súkromnej listine súd skúma jej pravdivosť i pravosť.

Ustanovenie § 129 ukladá každému, kto má listinu potrebnú na dôkaz, aby ju súdu predložil. Túto povinnosť nazývame edičnou povinnosťou.

Dôkaz listinou sa vykoná tak, že predseda senátu alebo samosudca na pojednávaní listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah; to neplatí, ak súd vo veci nenariaďuje pojednávanie. Z uvedeného doplnenia zákona vyplýva, že súd v takých prípadoch zisťuje tvrdené a preukazované skutočnosti z listín tak, že sa s nimi oboznámi a výsledok tohto postupu uvedie v odôvodnení rozsudku alebo iného konečného rozhodnutia, za predpokladu, že odôvodnenie vyžaduje štruktúru uvedenú v § 157 ods. 2.

Ohliadka

§ 130

(1) Ohliadka predmetu, ktorý možno dopraviť na súd, vykoná sa na pojednávaní. Za tým účelom môže súd uložiť tomu, kto má potrebný predmet, aby ho predložil.

(2) Inak sa ohliadka vykonáva na mieste. Treba na ňu predvolať tých, ktorí sa predvolávajú na pojednávanie.

Ohliadka je dôkazným prostriedkom, pri ktorom súd vykonáva ohliadku veci alebo miesta významného pre konanie. Môže tak urobiť na pojednávaní alebo na mieste, kde sa vec nachádza. Ak vykonáva ohliadku mimo pojednávania, musí na ňu predvolať tých, ktorí sa predvolávajú na pojednávanie.

O vykonaní ohliadky mimo pojednávania **treba spísať zápisnicu.**

Výsluch účastníkov

§ 131

(1) Ak súd nariadi ako dôkaz výsluch účastníkov, účastníci sú povinní ustanoviť sa na výsluch; majú vypovedať pravdu a nič nezamlčovať. O tom musia byť poučení.

(2) Ustanovenie § 126 ods. 3 sa tu použije obdobne.

Účastníci konania okrem toho, že majú povinnosť tvrdenia rozhodujúcich skutočností, majú povinnosť vypovedať na súde. Táto ich výpoveď je dôkazným prostriedkom, ktorý súd hodnotí ako každý iný dôkaz. Pri hodnotení takéhoto dôkazu musí mať však na zreteli záujem účastníka konania na výsledku sporu, a to, že prípadné porušenie povinnosti vypovedať pravdu a nič nezamlčovať, na rozdiel od výpovede svedka, nemôže byť trestným činom.

Ak je účastníkom právnická osoba, štatutárny orgán takejto osoby môže byť vypočutý iba ako účastník konania, a nie ako svedok. Treba taktiež odlišovať povereného pracovníka zastupovaním právnickej osoby od účastníka konania.

Hodnotenie dôkazov

§ 132

Dôkazy súd hodnotí podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti; pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci.

Hodnotením dôkazov nazývame činnosť súdu, pri ktorej súd hodnotí vykonané procesné dôkazy z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie. Pri hodnotení dôkazov súd v zásade nie je obmedzovaný právnymi predpismi v tom, ako má z hľadiska pravdivosti ten-ktorý dôkaz hodnotiť. Uplatňuje sa teda zásada voľného hodnotenia dôkazov. Iba výnimočne zákon ukladá súdu určité obmedzenie pri hodnotení dôkazov (napr. § 133, 134, 135).

Určité obmedzenia voľného hodnotenia dôkazov platia pre odvolací, prípadne i dovolací súd. Podľa § 213 ods. 1 odvolací súd síce nie je viazaný skutkovým stavom, ako ho zistil súd prvého stupňa; môže teda dospieť k inému skutkovému záveru. Nemôže sa však odchýliť od hodnotenia konkrétneho dôkazu vykonaného súdom prvého stupňa. Hodnotiť inak dôkaz vykonaný súdom prvého stupňa môže iba vtedy, ak by sám tento dôkaz zopakoval. Na rozdiel od súdu prvého stupňa môže však inak hodnotiť dôkaz, ktorý súd nižšieho stupňa vykonal dožiadaným súdom.

§ 133

Skutočnosť, pre ktorú je v zákone ustanovená domnienka, ktorá pripúšťa dôkaz opaku, má súd za preukázanú, pokiaľ v konaní nevyšiel najavo opak.

§ 134

Listiny vydané súdmi Slovenskej republiky alebo inými štátnymi orgánmi v medziach ich právomoci, ako aj listiny, ktoré sú osobitnými predpismi vyhlásené za verejné, potvrdzujú, že ide o nariadenie alebo vyhlásenie orgánu, ktorý listinu vydal, a ak nie je dokázaný opak, i pravdivosť toho, čo sa v nich osvedčuje alebo potvrdzuje.

§ 135

(patrí medzi ustanovenie týkajúce sa hodnotenia dôkazov)

(1) Súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná [§ 109 ods. 1 písm. b)]. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihniteľný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti a o zápise základného imania 14) ; súd však nie je viazaný rozhodnutím v blokovom konaní.

(2) Inak otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám. Ak však bolo o takejto otázke vydané príslušným orgánom rozhodnutie, súd z neho vychádza.

Komentár k § 135

Ustanovenie § 135 ods. 1 upravuje **taxatívnym** spôsobom prípady, v ktorých je súd viazaný rozhodnutiami iných vnútroštátnych a medzinárodných súdnych orgánov.

Súd je viazaný rozhodnutím

- **ústavného súdu** o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná [§ 109 ods.1 písm. b)], pričom treba uviesť, že to neplatí len v prípade, keď súd prerušil konanie a podal návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, ale aj v prípade každého takého rozhodnutia vydaného v konaní o súlade právnych predpisov, čo napokon potvrdzuje aj § 2 ods. 3 písm. c) zákona č. 385/2000 Z.z.;

- **ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva**, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd v rozsahu Ústavy Slovenskej republiky a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Aké procesné dôsledky sa v rozsahu riešenia predbežnej otázky vyvodlia z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, nie je príliš jasné. Z rozhodnutí ústavného súdu táto viazanosť bude vyplývať najmä z výrokov rozhodnutí urobených podľa čl. 127 ods. 1 ústavy;

- **príslušných orgánov** o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihniteľný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal;

- o osobnom stave;

- o vzniku alebo zániku spoločnosti v súlade s právnymi predpismi, ktoré upravujú vznik a zánik týchto spoločností. Tu je nejasné, či ide len o obchodné spoločnosti, alebo aj o iné spoločnosti, ktoré vzniknú napríklad ako občianske združenia. Komentár OSP sa prikláňa k názoru, že pôjde len o spoločnosti, ktorých vznik a zánik ako spoločností má oporu v zákone;

- o **zápise základného imania** (§ 161 ObchZ).

Súd však nie je viazaný rozhodnutím v blokovom konaní.

Otázky uvedené v ustanovení § 135 ods. 1 súd nemôže v konaní riešiť ako otázky predbežné. Ak bez posúdenia týchto otázok nemôže pokračovať v konaní, konanie preruší. Ostatné otázky, o ktorých inak patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám ako predbežnú otázku. Predbežnou otázkou rozumieme otázku, ktorej posúdenie môže byť predmetom samostatného konania. Právo posúdiť otázku ako predbežnú však patrí súdu iba do tých čias, kým orgán inak oprávnený o tejto otázke rozhodnúť, nevydal rozhodnutie. Súd je viazaný iba výrokom rozhodnutia iného orgánu. Pozri čl. 124 a nasl. Ústavy SR, zákon č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.

§ 136

Ak možno výšku nárokov zistiť len s nepomernými ťažkosťami alebo ak ju nemožno zistiť vôbec, určí ju súd podľa svojej úvahy.

Predpokladom pre určenie výšky nárokov úvahou podľa § 136 je nesporné preukázanie základu nároku. Za správnu treba považovať prax, podľa ktorej pojem nepomerné ťažkosti je naplnený aj v tom prípade, ak síce výška je zistiteľná, avšak uplatňovaný nárok je nepatrný vo vzťahu k nákladom potrebným na jeho zistenie.

DOKAZOVANIE V ODVOLACOM KONANÍ

§ 213

(1) Odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7.

(2) Ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

(3) Ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

(4) Odvolací súd môže doplniť dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov navrhnutých účastníkom konania, ak ich nevykonal súd prvého stupňa, hoci mu ich účastník navrhol, alebo za podmienok ustanovených v § 205a.

(5) Odvolací súd môže doplniť dokazovanie aj vykonaním ďalších dôkazov, ktoré nenavrhl účastníci konania, za podmienok uvedených v § 120 ods. 1 tretej vete alebo pri zisťovaní väd konania podľa § 212 ods. 3. Ak ide o konanie podľa § 120 ods. 2, odvolací súd vždy sám doplní dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov, aj keď to účastníci nenavrhl, ak ich nevykonal súd prvého stupňa.

(6) Dokazovanie podľa odsekov 4 a 5 vykoná odvolací súd sám alebo prostredníctvom súdu prvého stupňa alebo dožiadaného súdu.

(7) Ak odvolací súd vykoná dokazovanie podľa odseku 6 prostredníctvom súdu prvého stupňa, súd prvého stupňa vykoná dokazovanie podľa pokynov odvolacieho súdu. Súd

prvého stupňa podľa potreby rozhodne aj podľa § 139 a 141. Ak v súvislosti s vykonávaním dokazovania je podané proti jeho uzneseniu odvolanie, vec predkladá odvolaciemu súdu až po vykonaní nariadeného dokazovania.

Komentár k § 213

Odvolací súd je ako riadny opravný súd súčasne aj skutkovým súdom. Rozhodnúť o riadnom opravnom prostriedku si spravidla vyžaduje vykonať, opakovať alebo doplniť dokazovanie. Viazanosť odvolacieho súdu skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvého stupňa, preto znamená len to, že viazanosť existuje v rozsahu, v akom by sa odvolací súd chcel odchyliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa bez toho, aby v rozpore so zásadou priamosti a ústnosti odmietol opakovať alebo doplniť dôkazy vykonané súdom prvého stupňa. Z toho tiež vyplýva, že viazanosť odvolacieho súdu sa vzťahuje na skutkové zistenia, ktoré sú uvedené v odôvodnení rozsudku súdu prvého stupňa, s tým, že odvolací súd ich môže zmeniť alebo doplniť, prípadne inak modifikovať iba po vykonaní, t.j. po opakovaní alebo doplnení dokazovania. Ak by sa odvolací súd odchytil od skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa bez toho, aby rešpektoval povinnosť opakovania alebo doplnenia dokazovania, zasiahol by do ústavne zaručeného práva účastníka konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, do obsahu ktorého patrí aj to, že odvolací súd sa môže odchyliť od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom len po doplnení alebo opakovaní dokazovania, ktorého výsledky opravnému súdu umožnia vlastné, prípadne aj odlišné hodnotenie dôkazov.

Výzva odvolacieho súdu podľa § 213 ods. 2 je plnením osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti opravného súdu. Podstatou tejto poučovacej povinnosti je však zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania, čo je súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa judikatúry ÚS ČR aj ÚS SR, predvídateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu je možné ju dosiahnuť nielen zrušením rozhodnutia súdu prvého stupňa a vrátením veci na ďalšie konanie, ale vzhľadom na ustanovenie § 220 v spojení s § 213 OSP najmä tým, že odvolací súd zoznámí účastníkov so svojím odlišným právnym názorom a dá i príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Účastník tak vie, že odvolací súd bude na vec nazeráť inak a môže tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky. Nutnosť sprístupnenia odlišného právneho názoru účastníkov vyplýva aj z faktu, že odvolateľ svojím odvolaním brojí proti určitému skutkovému stavu a jeho právnemu posúdeniu, ako k nemu dospel súd prvého stupňa; odvolací odporca sa potom vyjadruje k argumentácii obsiahnutej v odvolaní. Argumentácia odvolateľa i odvolacieho odporcu sa teda vzťahuje k napadnutému prvoinštančnému rozhodnutiu, pričom žiadny z nich v čase, kedy podáva odvolanie alebo vyjadrenie k odvolaniu, nemôže predpokladať, či odvolací súd zaujme iný právny názor, akú bude mať tento názor podobu, a aké skutkové a právne dôvody by z hľadiska tohto odlišného právneho názoru mali byť relevantné. Preto postup, kedy odvolací súd potvrdí rozhodnutie súdu prvého stupňa, pričom k záveru o vecnej

správnosti výroku (§ 219 ods. 1) dospeje na základe odlišného právneho posúdenia veci, s ktorým účastníkov nezoznámia a nedá im príležitosť sa k nemu vyjadriť, je odopretím práva na právne vypočutie v zmysle čl. 48 ods. 2 Ústavy SR (+ čl. 38 ods. 2 Listiny).

Nie je zrejmé, prečo dôvodová správa k tomuto ustanoveniu ako argument pre takúto novelizáciu nepoužila doktrinálne rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktoré na plnení takejto poučovacej povinnosti trval pri posudzovaní ústavnosti dovolacieho konania pred najvyšším súdom.

V náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 171/06, z 21. apríla 2007 sa uvádza: "Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľa a k nej pripojených rozhodnutí všeobecných súdov zistil, že v preskúmvanej veci odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bola zamietnutá žaloba sťažovateľa o zaplatenie 247 312 Sk s príslušenstvom z iného právneho dôvodu (nie podľa článku 4, ale podľa článku 6 zmluvy o mzdových podmienkach), t.j. odlišne od prvostupňového súdu posúdil hmotnoprávny základ sťažovateľom uplatňovaného nároku.

V zmysle ustanovenia § 79 ods. 1 OSP návrh má obsahovať pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností, ktorými žalobca odôvodňuje opodstatnenosť uplatneného nároku. V konaní o uplatňovanie peňažných nárokov zo zmluvy o mzdových podmienkach je preto povinný uviesť skutočnosti, z ktorých vyvodzuje ich dôvodnosť. Pretože súd je viazaný len petitom návrhu, môže posúdiť opodstatnenosť uplatňovaného nároku aj z iných dôvodov vyplývajúcich zo skutočností, ktoré neboli v žalobe uvedené a ani neskôr účastníkom tvrdené, ak ich inak z dokazovania zistil. Takému rozhodnutiu však musí predchádzať zákonné konanie (fair process), t.j. taký postup súdu, v ktorom je zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov. Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Občiansky súdny poriadok účastníkovi procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich. Ide o procesné práva, ktoré môže účastník uplatniť nielen v konaní na súde prvého stupňa, ale aj v odvolacom konaní. Realizácia týchto práv v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd v konaní o zaplatenie odmeny potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bol návrh zamietnutý, z iného právneho dôvodu vychádzajúceho zo skutočností, ktoré neboli účastníkmi tvrdené a ani prvostupňový súd sa nimi vo svojom rozhodnutí nezaoberal a ku ktorým sa neúspešný žalobca nevyjadroval, pretože na to nemal dôvod.

Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa sťažovateľ dozvedel, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver (ako dôvod odmietnutia peňažného nároku) zo skutočností nikým netvrdených a prvostupňovým súdom nehodnotených, keď v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sťažovateľovi nevznikol nárok na vyplatenie odmeny podľa čl. 4 zmluvy o mzdových podmienkach, ale podľa jej čl. 6, o ktorý však sťažovateľ nežiadal.

Je však nesporné, že napriek právnenému názoru odvolacieho súdu, že podľa čl. 4 predmetnej zmluvy mohlo sťažovateľovi vzniknúť právo na odmenu len vtedy, ak by pracovný pomer účastníkov trval aj po 31. decembri 2002 a sťažovateľ reálne ukončil pracovný pomer so žalovaným k 31. decembru 2002, z obsahu čl. 4 bod 4 zmluvy táto skutočnosť nevyplýva, keď v rámci dohodnutých dôvodov majúcich za následok nepriznanie a nevyplatenie ročnej odmeny bol zahrnutý prípad skončenia pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa podľa ustanovení § 46 ods. 1 písm. f), § 53 Zákonníka práce alebo prípad porušenia ustanovení čl. 5 tejto zmluvy, čo však nepochybne nebol prípad sťažovateľa [dôvodom rozviazania pracovného pomeru sťažovateľa dohodou podľa § 60 Zákonníka práce boli organizačné dôvody pre nadbytočnosť podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce]. Sťažovateľ sa nedomáhal plnenia podľa čl. 6 zmluvy o mzdových podmienkach, pretože toto mu bolo žalovaným poskytnuté.

V tomto štádiu konania sťažovateľ už nemal možnosť zaujímať k skutočnostiam odôvodňujúcim iný právny záver odvolacieho súdu stanoviská, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie alebo aspoň spochybnenie a vyjadrovať sa aj k ich právnej relevantnosti vo vzťahu k predmetu konania. Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takomto prípade je prakticky dôsledkom nerespektovania ústavného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom, lebo účastníkovi konania odopiera možnosť prieskumu správnosti nových, prípadne z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných (z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom však rozhodujúcich) skutkových zistení.

Ústavný súd dospel k záveru, že takýto postup a rozhodnutie odvolacieho súdu z uvedených dôvodov zakladali právo na prístup k súdnej ochrane poskytovanej v mimoriadnom opravnom konaní pre zmätočnosť konania pred riadnym opravným súdom."

Ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Znenie tohto ustanovenia nie je úplne jasné. Ak žalobca alebo navrhovateľ tvrdil, že jeho nárok má právnu oporu v Občianskom zákonníku a žalovaný navrhoval posúdiť tento nárok podľa Obchodného zákonníka (máme na mysli konkrétne ustanovenie, nie kódexy ako celky), potom predpoklad, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité, sa nemôže vzťahovať na Občiansky zákonník ani Obchodný zákonník. Obe právne kvalifikácie boli totiž účastníkom známe, mohli vo vzťahu k nim tvrdiť, navrhovať dôkazy, hodnotiť ich, vyvracať a vykonávať aj iné procesné úkony. Preto právnym predpisom, ktorý pri doterajšom rozhodovaní nebol použitý, je právny predpis, o ktorého výklad a použitie nežiadal v priebehu konania žiadny z účastníkov konania, spravidla sporu.

Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, ak odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej, t.j. je toho názoru, že skutkový stav zistený súdom prvého stupňa (§ 213 ods. 1) alebo po doplnení dokazovania odvolacím súdom treba subsumovať pod určitú právnu normu alebo súbor právnym noriem. Tento záver by mal spravidla viesť k zrušeniu prvostupňového rozhodnutia a k tomu, aby sa z dôvodu zmeny právneho názoru doplnilo dokazovanie alebo vykonalo dokazovanie podľa hypotézy či sankcie tejto právnej normy alebo viacerých právných noriem. V takom prípade odvolací súd nie je povinný plniť poučovaciu povinnosť inak než v písomnom vyhotovení uznesenia o zrušení prvostupňového rozhodnutia.

Ak však odvolací súd chce zmeniť prvostupňové rozhodnutie, potom je nevyhnutné poučiť účastníkov odvolacieho konania, že zistený skutkový stav môže byť právne posúdený s použitím inej právnej normy alebo iných právných noriem, než o ktorých konal a rozhodoval súd prvého stupňa.

Nazdávame sa, že postup podľa tohto ustanovenia neprichádza do úvahy, ak sa odvolací súd rozhodol napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdiť, ale z iných právných dôvodov. Výsledok konania je totiž totožný s výsledkom konania pred súdom prvého stupňa a v takom prípade by bolo zložité vyvodzovať zo zmeny právnej kvalifikácie situáciu, v ktorej došlo k odňatiu možnosti konať pred opravným súdom.

Opakovanie dokazovania podľa odseku 3 odvolací súd musí vykonať sám bez toho, aby mohol o tieto úkony dožiadať iný súd (porovnaj odsek 6). To je však v rozpore so zásadou hospodárnosti a môže sa to dostať aj do rozporu so záujmami účastníkov konania alebo iných subjektov občianskeho súdneho konania. Napokon § 39 je v odvolacom konaní prípustné použiť (§ 211 ods. 3). Použitie dožiadania by sa nemalo vylúčiť v dôsledku toho, že odvolací súd mieni opakovať dokazovanie, navyše, môže ísť o dokazovanie, ktoré sa z veľkej časti mohlo vykonať aj v prvostupňovom konaní prostredníctvom dožiadaného súdu.

Doplnenie dokazovania môže odvolací súd vykonať sám a aj prostredníctvom dožiadaného súdu.

Doplnenie dokazovania v sporovom konaní predpokladá, že účastník dôkazný prostriedok navrhol už v konaní pred súdom prvého stupňa a ten ho nevykonal (dôvod nerozhoduje). Odvolací súd je obmedzený aj tým, že takéto doplnenie dokazovania musí slúžiť na preskúmanie rozsudku alebo uznesenia súdu prvého stupňa. Ak sú splnené predpoklady ustanovené v § 205a, odvolací súd môže tiež dokazovanie doplniť. Porovnaj aj Komentár k § 205a.

Doplnenie dokazovania je ešte prípustné v nesporovej agende, pri skúmaní vád a aj v prípadoch, v ktorých súd prvého stupňa mohol výnimočne vykonať aj nenavrhnuté dôkazy podľa § 120 ods. 1 tretia veta (porovnaj Komentár k cit. ustanoveniu).

Ustanovenie odseku 7 súvisí s ustanovením § 221 ods. 1 písm. h). Ak súd prvého stupňa nedostatočne zistil skutkový stav, odvolací súd mu môže vrátiť vec na doplnenie dokazovania. Ak odvolací súd vykoná doplnenie dokazovania prostredníctvom súdu prvého stupňa, súd prvého stupňa je v rámci vykonávania dôkazov viazaný pokynmi odvolacieho súdu. Ak by vznikli trovy konania, rozhodne o nich súd prvého stupňa. Najčastejšie pôjde o trovy znaleckého dokazovania, keď súd prvého stupňa vyzve aj na zloženie preddavku. Ak súd prvého stupňa vykoná dokazovanie, rozhodne aj o svedočnom, znalečnom a o náhrade hotových výdavkov a ušlého zárobku osoby, ktorej súd uložil pri dokazovaní nejakú povinnosť, najmä predloženie listiny. Ak v súvislosti s vykonávaním dokazovania súdom prvého stupňa je podané proti jeho uzneseniu odvolanie (napr. odvolanie proti uzneseniu o povinnosti zaplatiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania), vec sa v záujme rýchlosti a hospodárnosti konania predkladá odvolaciemu súdu až po vykonaní nariadeného dokazovania.

V spojitosti s možnosťou opakovať alebo doplniť dokazovanie odvolacím súdom na základe jeho viazanosti skutkovým stavom zisteným súdom prvého stupňa vzniká otázka postupu odvolacieho súdu, ak rozhodnutie prvostupňového súdu nie je preskúmateľné pre nedostatok dôvodov alebo pre nezrozumiteľnosť. V takom prípade odvolací súd nemôže určiť, ktoré dôkazy treba opakovať alebo doplniť, a preto treba zotrvať na stanovisku, že v takom prípade, napriek zmenenému zneniu § 221, odvolací súd môže prvostupňové rozhodnutie iba zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. V opačnom prípade by odvolací súd žiadnym legálnym spôsobom nemohol dospieť ku skutkovému základu pre jeho konečné rozhodnutie v riadnom opravnom konaní.

DOKAZOVANIE V SPRÁVNOM SÚDNICTVE

Pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia je pre súd rozhodujúci skutkový stav, ktorý tu bol v čase vydania napadnutého rozhodnutia (*§ 250i ods. 1 veta prvá OSP*). Preto v správnom súdnictve súd **dokazovanie** zásadne nevykonáva. Vykonáva sa len také dokazovanie, ktoré je nevyhnutné na preskúmanie napadnutého rozhodnutia (*§ 250i ods. 1, veta druhá, § 250q veta druhá OSP*).

Za nevyhnutné dôkazy treba považovať tie, ktorých vykonanie slúži účelu správneho súdnictva (*§ 244 OSP*).

Za dôkazy nevyhnutné na preskúmanie napadnutého rozhodnutia v intenciách ustanovenia *250q ods. 1 OSP* (a od 1.1. 2003 aj ustanovenia *§ 250i ods. 1 OSP*) treba považovať také dôkazy, ktoré vedú k zisteniu, či skutkový stav, ktorý tu bol v čase vydania rozhodnutia správneho orgánu, bol pre rozhodnutie správneho orgánu postačujúci.

Základným cieľom, resp. poslaním konania v správnom súdnictve podľa V. časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku (v rámci ktorého bolo vydaný aj napadnutý rozsudok krajského súdu) je preskúmať „zákonnosť“ rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy. Úlohou súdu v správnom súdnictve nie je nahradzovať činnosť správnych orgánov pri zisťovaní skutkového stavu, ale len preskúmať „zákonnosť“ ich rozhodnutí, teda to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených žalobou rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy. Inými slovami povedané, treba vziať do úvahy, že správny súd „nie je súdom skutkovým“, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy.

Výnimkou je ustanovenie § 250i ods. 2 OSP podľa ktorého, ak správny orgán podľa osobitného zákona rozhodol o spore alebo o inej právnej veci vyplývajúcej z občianskoprávných, pracovných, rodinných a obchodných vzťahov (§ 7 ods. 1 OSP) alebo rozhodol o uložení sankcie, súd pri preskúmaní tohto rozhodnutia nie je viazaný skutkovým stavom zisteným správnym orgánom. V týchto prípadoch súd môže vychádzať zo skutkových zistení správneho orgánu, opätovne vykonať dôkazy už vykonané správnym orgánom alebo vykonať dokazovanie podľa tretej časti druhej hlavy.

Citované zákonné ustanovenie § 250i ods. 2 OSP bolo do piatej časti Občianskeho súdneho poriadku zakotvené zákonom č. 424/2002 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2003 ako revízna právomoc správnych súdov.

Požiadavka „plnej jurisdikcie“ v zmysle Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa vzťahuje na veci tzv. súkromno-právnej povahy zodpovedajúce ustanoveniu § 7 ods. 1 OSP a vecí správnych sankcií (priestupky, správne delikty fyzických osôb - podnikateľov a správne delikty právnických osôb).

Zakotvenie možnosti moderácie, t. j. uplatnenie revíznej právomoci správnych súdov treba považovať za zásadnú zmenu právomoci správnych súdov. Pred prijatím ustanovenia § 250i ods. 2 zákonom č. 424/2002 Z. z. súd mohol skúmať iba to, či nedošlo k prekročeniu zákonného rámca správneho uváženia, naproti tomu teraz môže rozhodnúť aj o rozsahu sankcie. To znamená, že súd po doplnení dokazovania prihliadne na primeranosť sankcie pokiaľ ide o závažnosť protiprávneho konania a jeho následky a individuálne posúdi postih za správny delikt podľa okolností toho ktorého prípadu. Predmetné ustanovenie nesporne prispieva k posilneniu ochrany fyzických a právnických osôb pred nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy.

Ak správny orgán rozhodol vo veciach uvedených v § 250i ods. 2 OSP (občianskoprávných, pracovných, rodinných či obchodných alebo rozhodol o uložení sankcie), pretože podľa zákona má právomoc v takých veciach rozhodovať, súd nie je viazaný skutkovým stavom zisteným správnym orgánom, teda skutkovým stavom, z ktorého vychádzal vo svojom rozhodnutí správny orgán. Skutkový stav uzatvorí súd sám pred svojím rozhodnutím vo veci a to buď na základe zistení, z ktorých vychádzal správny

orgán, alebo na základe opätovného vykonania dôkazov, ktoré už vykonal aj správny orgán. Súd však môže vykonať na novo dokazovanie podľa druhej hlavy piatej časti OSP. Dôvod, pre ktorý súd vychádza zo skutkových zistení správneho orgánu, by mal vyplývať z dôvodovej časti jeho rozhodnutia. Tieto skutkové zistenia musia vyplývať z logického hodnotenia tých dôkazov, ktoré vykonal správny orgán, pričom súd ich hodnotí podľa § 132 OSP, ako by ich bol vykonal sám. Rovnako by mal súd zdôvodniť potrebu opätovného vykonania jednotlivého dôkazu už vykonaného správnym orgánom.

V prípade nového dokazovania podľa Občianskeho súdneho poriadku sa účastníci i súd musia riadiť všetkými zásadami dokazovania pred súdom (§ 120 a nasl. OSP). O nariadení takého dokazovania súd rozhodne uznesením, aby bolo pre účastníkov zrejmé, že sú povinní označiť všetky dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, pritom predmetom dokazovania by boli všetky skutkové otázky, akoby o nich žiadny správny orgán nekonal. Platí teda aj poučovacia povinnosť súdu podľa § 120 ods. 4 OSP, že všetky dôkazy musia účastníci predložiť alebo označiť skôr, ako súd vyhlási rozhodnutie vo veci samej. Vo veciach správneho súdnictva, najmä, ak je predmetom rozhodnutia uloženie sankcie za správny delikt je dôvodné súdu ponechať väčšiu možnosť vyhľadávania a vykonávania dôkazov, než navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci, než by tomu bolo v konaní o bežných občianskoprávných záväzkoch.

V zmysle uvedeného, teda minimálnymi požiadavkami na „plnú jurisdikciu“ je zákonné zabezpečenie, aby správny súd mohol vykonať dokazovanie v záujme náležitého zistenia skutkového stavu veci nezávisle na skutkových zisteniach správneho orgánu ku dňu jeho rozhodovania a skutkový stav zistený správnym orgánom a doplnený súdom hodnotiť nezávisle na hodnotení skutkového stavu veci vykonaného správnym orgánom. Na základe takto zisteného a vyhodnoteného skutkového stavu je žiadúce, aby mal správny súd možnosť zrušiť správne rozhodnutie a viazať správny orgán v ďalšom konaní nielen právnym názorom, ale názorom ohľadne skutkových zistení. V prípade, že súd má dostatočné podklady pre rozhodnutie vo veci, aby v záujme náležitej ochrany fyzických a právnických osôb pred nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy mal možnosť podľa okolností prípadu aj vo veci sám rozhodnúť a nahradiť pôvodné rozhodnutie orgánu verejnej správy vlastným rozhodnutím.

Dokazovaním v správnom súdnictve nie je hodnotenie obsahu spisu administratívneho orgánu správnym súdom. Ak všeobecný súd v správnom súdnictve vykonal dôkaz, ktorý mohol obsahovať zistenie významná pre rozhodnutie o zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu, bol povinný na základe čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ho vykonať tak, aby sa účastník konania v súlade so zákonom ustanoveným postupom (§ 123 v spojení s § 122 ods. 1 OSP) mal možnosť k nemu vyjadriť. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 35/97 z 11. júna 1997).

